

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
Кафедра історії

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ:

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Засновано 1989 р.

Випуск 53

Київ 2021

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ: ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ. —

Вип. 53. К. : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2021. 388 с.

До збірника увійшли наукові розвідки, присвячені малодослідженим проблемам громадсько-політичного, соціально-економічного, культурного і релігійного життя українського народу. Розрахований на викладачів і студентів вищих навчальних закладів, усіх, хто цікавиться історією України.

Редколегія:

Баженова Г. Ю., кандидат історичних наук, PhD in History (Польща); *Гриневич Л. В.*, доктор історичних наук, провідний науковий співробітник; *Дерлуг'ян Г.*, доктор соціологічних наук, професор (ОАЕ); *Дука О. В.*, кандидат політичних наук, провідний науковий співробітник (Росія); *Капелюшний В. П.*, доктор історичних наук, професор; *Кажнович В. А.*, кандидат історичних наук, доцент (Білорусь); *Кізлова А. А.*, доктор історичних наук (*відповідальний секретар*); *Коркач Д. А.* (*технічний редактор англomовних текстів*); *Костилєва С. О.*, доктор історичних наук, професор (*голова редакційної колегії*); *Левітас Ф. Л.*, доктор історичних наук, професор; *Онобль Е.*, доктор історичних наук, доцент (Швейцарія); *Перга Ю. М.*, кандидат історичних наук (*технічний редактор*); *Пукито А.*, доктор політичних наук (Литва); *Тарнавський І. С.*, доктор історичних наук, професор; *Хаусман Гідо*, доктор історичних наук, професор (Німеччина); *Хитровська Ю. В.*, доктор історичних наук, професор; *Щербак В. О.*, доктор історичних наук, професор; *Яворський Д.*, доктор політичних наук, професор (Канада).

Редакційна рада:

Ігнатова Л. Р., кандидат історичних наук, доцент; *Ковальський Б. П.*, кандидат історичних наук, професор; *Ліхолат О. В.*, доктор історичних наук, професор; *Шаповальська Л. В.*, кандидат історичних наук, доцент.

Редактор англomовних статей — *Коркач Д. А.*

Автори висловлюють особисту думку, яка не обов'язково збігається з поглядами членів редколегії, і несуть відповідальність за достовірність наведених фактів та відомостей.

Автори, що публікують статті в збірнику, дають згоду на право розміщення статті на відповідних електронних ресурсах, згідно з чинним законодавством.

Затверджено до друку Вченою Радою Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Протокол № 10 від 13.12.2021 р.

Видання внесене до переліку фахових видань України з історичних наук, до категорії «А», рішенням Атестаційної колегії МОН № 886 від 02.07.2020 р.

У разі передруку матеріалів узгодження з Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» обов'язкове.

Засновники:

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Кафедра історії.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 24239-14079 ПР від 07 листопада 2019 р.

Ministry of Education and Science of Ukraine
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»
Department of History

HISTORY PAGES

THE COLLECTION OF ACADEMIC PAPERS

Established in 1989

Volume 53

Kyiv 2021

HISTORY PAGES

THE COLLECTION OF ACADEMIC PAPERS

Established 1989

Volume 53

Kyiv 2021

The Collection includes academic analysis of various issues of political, social, economic, civil, cultural and religious life of Ukraine.

Recommended for scholars and students interested in Ukrainian history.

Editorial board:

Chairman: <i>Svitlana Kostylieva</i> Professor (History), Ukraine	<i>Victor Kakhnovich</i> Ph.D. (History), Belarus
<i>Éric Aunoble</i> Dr., Switzerland	<i>Antonina Kizlova</i> Dr. (History), Ukraine
<i>Hanna Bazhenova</i> PhD (History), Poland	<i>Iuliia Khytrovska</i> Professor (History), Ukraine
<i>Guido Hausmann</i> Professor (History), Germany	<i>Daryna Korkach</i> , Ukraine
<i>Liudmyla Hrynevych</i> Professor (History), Ukraine	<i>Feliks Levitas</i> Professor (History), Ukraine
<i>Georgi M. Derluguian</i> Professor (Sociology), United Arab Emirates	<i>Iurii Perga</i> Ph.D. (History), Ukraine
<i>Aleksandr Duka</i> PhD (Philosophy), Russia	<i>Andzej Puksto</i> Dr., Lithuania
<i>John G. Jaworski</i> Professor (Political sciences), Canada	<i>Vitaliy Shcherbak</i> Professor (History), Ukraine
<i>Valerii Kapeliushnyi</i> Professor (History), Ukraine	<i>Igor Tarnavskyy</i> Dr. (History), Ukraine

Editorial Council:

Liudmyla Ihnatova PhD (History), Ukraine; *Borys Koval'skyi* Professor (History), Ukraine; *Oleksandr Likholat* Professor (History), Ukraine; *Liubov Shpakovskyy* PhD (History), Ukraine.

Editor of english articles — *Daryna Korkach*.

The authors express their personal opinion, which does not reflect views of editorial board members. Thereby only authors are responsible for verification of facts and information used in articles.

The authors give their consent for publication and posting articles on related electronic resources according to Ukrainian legislation.

Approved for publication by the Scientific Council of Igor Sikorsky KPI.
Protocol № 10 від 13.12.2021 p.

Collection of Research Papers «History Pages» is a professional edition (Category “A”) on the basis of the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 from 02.07.2020 on historical sciences.

Certificate of state registration KB № 24239-14079 PIP from 07.11.2019.

ЗМІСТ

<i>О. А. Бороденко, Р. А. Сітарчук</i> Шлюбнорозлучні умови: особливості законодавчого регулювання та дотримання серед українського православного населення (друга половина XVIII — перша половина XIX ст.)	9
<i>О. В. Малюта</i> Економічна та гуманітарна співпраця України і Швейцарії наприкінці XVIII — у першій чверті XX ст.	23
<i>Є. В. Перегуда, О. Є. Пилипенко, А. О. Лихолат</i> Науково-дослідна діяльність викладацького складу університетів Наддніпрянської України у передреформений період XIX ст. . . .	54
<i>Г. М. Надтока, І. С. Тарнавський, І. В. Горпинченко</i> «Польське питання» та римсько-католицька церква на українських землях у складі Російської імперії (1864–1914 рр.) .78	78
<i>І. І. Жовта</i> Постать керівниці у повсякденному житті вихованок Київського інституту шляхетних дівчат у XIX — на початку XX ст.	95
<i>Ш. Ш. Рамазанов, Ф. Л. Левітас</i> Бабин Яр. Голокост — табуйовані теми радянської історіографії	113
<i>М. В. Мандрик-Мельничук, Г. Г. Коцур, П. К. Крокош</i> Хірург-віртуоз Микола Скліфосовський: сторінки життя, пов’язані з Україною	130
<i>О. М. Кравчук, Н. П. Кузьмінець</i> Встановлення влади Директорії Української Народної Республіки у Вінниці 19 листопада 1918 р.	142
<i>Т. В. Вронська, С. П. Ляковська</i> Інститут практикантів у кадровій політиці радянських спецслужб (1920–1940-ві рр.)	156
<i>Р. Й. Голик, І. В. Орлевич</i> Школа Львівського ставропігійського інституту в міжвоєнний період	172
<i>І. Райківський, Л. Кобута</i> Доля лідерів УСДП після включення Галичини до складу СРСР восени 1939 р.	183
<i>О. М. Ігнатуша, Т. С. Грузова</i> Церква в умовах Голодомору 1932–1933 рр.: історіографічний дискурс	197
<i>Д. В. Нефьодов</i> Західна історіографія господарської реформи у СРСР 1965 р.	222

<i>Н. Ф. Вароди</i>	
Відзеркалення теми революції 1956 р. в Угорщині у закарпатських газетах того часу	230
<i>О. А. Чумаченко</i>	
Розвиток середньої спеціальної освіти в галузі авіадвигунобудування 1950–1980-х рр. на прикладі Запорізького авіаційного коледжу ім. О. Г. Івченка	241
<i>V. Kurban, N. Jafarov, A. Aslanli</i>	
Turkey-USSR Relations during the Turgut Özal Administration	257
<i>V. Gulay, V. Maksymets</i>	
The Modern State-Making of the Slovak Republic: Historical Lessons of V. Meciar’s Political Regime (1993–1998)	286
<i>О. В. Дудник, А. В. Шауренко.</i>	301
Європейський вектор у змінах в системі охорони здоров’я України 1991–2001 рр.	301
<i>Н. Д. Городня</i>	
Співпраця США і В’єтнаму в сфері безпеки у 2001–2017 рр.	316
<i>О. Л. Ковальков</i>	
Військово-технічна підтримка Республіки Афганістан з боку СРСР у 1989–1991 рр.	339
<i>І. В. Дворкін, С. С. Телуха, А. В. Харченко</i>	
Формування історичної пам’яті в підручниках з історії України: до та після Євромайдану	356
<i>Оксана Ворон, Олена Ворон</i>	
Проблема реституції культових будівель та майна Римо-католицької церкви в незалежній Україні	370
<i>Відомості про авторів</i>	381
<i>Information about authors</i>	384

CONTENTS

Divorce Conditions: Features of Legislative Regulation and Observance by the Ukrainian Orthodox Population of the Second Half of the 18 th — First Half of the 19 th Centuries	9
<i>O. Maliuta</i>	
Economic and Humanitarian Cooperation between Ukraine and Switzerland (Late 18 th — 20 th Cent.)	23
<i>Ye. Pereguda, O. Pylypenko, A. Lykholat</i>	
Research-Scientific Activity of Teaching Staff of the Universities of Dnipro Ukraine Before Period of Reforms 19 th Cent.	54
<i>H. Nadтока, I. Tarnavskyy, I. Horpynchenko</i>	
«Polish Question» and the Roman Catholic Church in Ukrainian Lands in the Russian Empire (1864–1914)	78
<i>I. Zhovta</i>	
The Figure of the Head-Teacher in the Daily Life of the Girls of the Kyiv Institute of Noble Girls in the 19 th — Early 20 th Cent.	95
<i>Sh. Ramazanov, F. Levitas</i>	
Babyn Yar. Holocaust — Taboo Topics of Soviet Historiography	113
<i>M. Mandryk-Melnychuk, H. Kotsur, P. Krokosh</i>	
The Virtuositic Surgeon Mykola Sklifosovsky: Pages of Life Related to Ukraine	130
<i>O. Kravchuk, N. Kuzminets</i>	
Establishment of the Authorities of the Directory of the Ukrainian People’s Republic in Vinnytsia, November 19, 1918	142
<i>T. Vronska, S. Liaskovska</i>	
Institute of Trainees in Soviet Intelligence Services Personnel Policy (20–40’s of the 20 th Cent.)	156
<i>R. Holyk, I. Orlevych</i>	
The School of Lviv Stavropigian Institute in the Interwar Period	172
<i>I. Raikivskiy, L. Kobuta</i>	
The Fate of the Ukrainian Social Democratic Party Leaders after Integration of Halychyna into the USSR in Autumn 1939	183
<i>O. M. Ihnatusha, T. S. Hruzova</i>	
The Church under the Conditions of the Holodomor of 1932–1933: Historiographic Discourse	197
<i>D. Nefyodov</i>	222
Western Historiography of the 1965 Economic Reform in the USSR	222
<i>N. Váradí</i>	
The Echo of the 1956 Hungarian Revolution in the Contemporary Transcarpathian Printed Press	230

<i>O. A. Chumachenko</i>	
Development of Secondary Special Education in the Field of Air Engineering of the 1950–1980’s: the Case of Zaporizhzhia Aviation College named after A. G. Ivchenko	241
<i>B. Курбан, Н. Джафаров, А. Асланли</i>	
Відносини між Туреччиною і СРСР в епоху правління президента Тургутта Озала	257
<i>B. В. Гулай, В. Є. Максимець</i>	
Новітнє державотворення Словачької Республіки: історичні уроки режиму В. Мечяра (1993–1998 рр.)	286
<i>O. Dudnyk, A. Shaurenko</i>	
European Vector in Changes in the System of Health Care of Ukrainian 1991–2001	301
<i>N. Gorodnia</i>	
U. S. — Vietnam Security Cooperation in 2001–2017	316
<i>O. Koval’kov</i>	
Military and Technical Support of the Republic of Afghanistan by the USSR in 1989–1991	339
<i>I. V. Dvorkin, S. S. Telukha, A. V. Kharchenko</i>	
The Memory Policy and History Textbooks in Ukraine: before and after Euromaidan	356
<i>Oksana Voron, Olena Voron</i>	
The Problem of Restitution of Religious Buildings and Property of the Roman and Catholic Church in Independent Ukraine	370
<i>Відомості про авторів</i>	381
<i>Information about authors</i>	384

УДК 070.18(477.87)«1956»

DOI: 10.20535/2307-5244.53.2021.248559

Н. Ф. Вароді

ORCID: 0000-0003-4175-4928

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

N. Váradi

Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

ВІДЗЕРКАЛЕННЯ ТЕМИ РЕВОЛЮЦІЇ 1956 Р. В УГОРЩИНІ У ЗАКАРПАТСЬКИХ ГАЗЕТАХ ТОГО ЧАСУ

*The Echo of the 1956 Hungarian Revolution
in the Contemporary Transcarpathian Printed Press*

В статті розглядається проблематика подій революції 1956 р. в Угорщині крізь призму преси того часу. Простежується, що радянська влада висвітлювала угорські події як контрреволюційні, спрямовані проти влади та народу. Встановлено, що в радянській пресі на Закарпатті було приділено велику увагу Угорщині часів революції. Влада ставила за мету створити таку картину, що все те, що відбувається в Угорщині, є несправедливим, шкідливим та противладним. Доповіді про події в Угорщині були зосереджені на страті угорських комуністів, вбивствах радянських солдатів та захопленні партійних і державних установ.

Ключові слова: газета, аналіз статей, революція 1956 р., пропаганда, комуністичний лідер.

Numerous papers have been written about the history of the Hungarian Revolution of 1956 both in Hungary and beyond its borders in the past decades. The archival documents of Ukraine and the former Soviet Union are under research too.

Numerous data prove that the actions aiming to crush the War of Independence were directly governed from Transcarpathia. Archival data also confirm the reminiscence of the Transcarpathian Hungarian witnesses, according to which the Soviet military and political centre was set up in Uzhgorod, from where the defeat of the Hungarian Revolution was directed. The reminiscence of the Soviet soldiers reveals that the first military corps crossed the border with the purpose of crushing the revolution on October 24.

Since travelling became impossible due to the strictly closed borders after the Second World War, people living in the Soviet Union could not keep in touch with Hungary. The postal connections were severely controlled. The Soviet authorities permitted the inhabitants to order only a couple of foreign publications, in few copies. Even the Hungarian Communist Party-press could be ordered and read only by few people.

The majority of the population was informed about the local and foreign world and events mainly by the Soviet press, which was the mouthpiece of the Communist Party of the Soviet Union. Getting a relatively realistic picture about the outside world was only possible through foreign radio broadcasting. The Hungarian people mainly listened to Kossuth Radio, but some people could reach western broadcasts and listened to the Free Europe Radio, for instance. These sources of news were available during the revolution too.

After the revolution was suppressed, the Transcarpathian newspapers celebrated the «victory over the counter-revolution» and judged its participants (the «horthysts», the «fascists» — as they called them). Only rejective writings were published; articles with the slightest sign of sympathy could be published neither in the central nor in the local papers.

The importance of the press is confirmed by everyday experience, numerous studies and scientific reports. Its public opinion-forming power is particularly significant. Analysis of the press is necessary to understand the conditions of an age. To understand the essence of the 1956 Revolution, it is crucial and vital to study the contemporary press.

The events of the 1956 Revolution in Hungary received a great response in the local papers. Even after 64 years, the articles that appeared in the Transcarpathian newspapers during the '56 Revolution are extremely telling. It is obvious how the Soviet authorities wanted to influence the opinion of Transcarpathian inhabitants about the Revolution. From October 25, in the papers, the following questions arise almost every day: what caused, triggered the revolution, what actually happened in October? In local press sometimes 3–4 articles deal with the Revolutionary actions from the Soviet point of view. This article is press study research on the 1956 Revolution.

Keywords: newspaper, analysis of articles, Revolution of 1956, propaganda, communist leader.

Постановка проблеми. На революцію та визвольну боротьбу 1956 р. в Угорщині відгукнулася й закарпатська преса. Події революції були в ній предметом великої уваги. З жовтня 1956 р. газети кілька тижнів звітували про кожен день тих подій. У кінці 1956 р. та на початку 1957 р. дотичні до революції найважливіші питання в пресі були такі: «Хто є лідерами революції?»; «Звідки контролюють революцію?»; «Що було причиною революції?»; «Які криваві події відбуваються в Угорщині?». І, звичайно, автори публікацій відповідали на ці запитання, слугуючи інтересам Комуністичної партії. Приклади можна знайти в цьому дослідженні.

Під час революції події було висвітлено в понад 250 статтях. Розглядаючи реакції радянських журналістів і редакторів із Закарпаття на угорську революцію 1956 р., ми не можемо залишити поза увагою те, як сильно на них тиснула радянська влада.

А отже, нашою *робочою гіпотезою* є те, що громадськість не могла отримати ніякої достовірної інформації про події в Угорщині через маніпуляції громадською думкою за допомогою офіційної пропаганди.

Історіографія сучасної України практично зовсім не приділяла уваги окресленій темі. Під час дослідження взято за приклад також роботи А. Стикаліна, одного з найбільш шанованих і популярних російських дослідників теми угорської революції та визвольної війни 1956 р. на базі джерел з російських архівів (Sztikalin, A. 2007; Стикалин, А. 2003, Стикалин, А. 2009).

Під час роботи над темою було опрацьовано такі газети: «Червоний прапор», «Правда», «Закарпатська правда», «Радянське Закарпаття», «Молодь Закарпаття», «Карпати Ігос Со», які виходили чотири рази на тиждень у 1950-х рр.

Виклад основного матеріалу.

3 червня 1956 р. в Будапешті систематично проходили студентські мітинги, на яких усе частіше звучали вимоги вивести з Угорщини радянські війська, провести вільні вибори, скасувати цензуру, звільнити політ'язнів, ввести багатопартійну систему, змістити сталіністів із державних посад.

23 жовтня 1956 р. в Угорщині вибухнула революція проти комуністичного режиму. Основними причинами були криза сталінської моделі соціалізму та репресивний режим М. Ракоші генерального секретаря Комуністичної партії Угорщини, початок десталінізації в СРСР і. т. д.

Основні події революції: 23 жовтня відбулася масова демонстрація на підтримку Польщі та проти дій уряду Ракоші. 24 жовтня прем'єр-міністром обрали Імре Надя, якого рік перед тим усунули з посади голови уряду й виключили з лав Комуністичної партії за розгортання ліберальної програми реформ. За чотири дні було сформовано новий уряд, який звернувся до СРСР з вимогою вивести з Угорщини радянські війська. Тим часом чинний лідер угорських комуністів Ерно Геро оголосив надзвичайний стан і звернувся по допомогу в формі збройного втручання до СРСР, після початку якого боротьба переросла в загальнонаціональну війну за незалежність проти російської інтервенції. 28 жовтня 1956 р. укладено перемир'я між місцевими комуністами й революціонерами. На основі досягнутих угод було сформовано новий коаліційний уряд на чолі з Імре Надем, який 1 листопада заявив про вихід Угорщини з Варшавського договору. З 4 по 11 листопада операція радянських військ «Вихор» придушила революцію. Новим головою уряду став Я. Кадар, який створив нову партію: Угорську робітничу соціалістичну партію (УРСП). Імре Надя заарештували, стратили 16 червня 1958 р. Протягом подій в Угорщині загинуло 2652 революціонерів, близько 20 тис. було ув'язнено і понад 170 тис. довелося тікати за кордон. Втрати радянської армії, за офіційними даними, становили 669 убитими й 1540 поранених, 51 військовий вважається зниклим безвісти (Король, І. 2002, с. 4–104).

До революційних подій радянська преса не дуже звертала увагу на Угорщину. Перепоховання Ласло Райка, що відбулося 6 жовтня, у газетах не згадали жодним рядком. У часописах, які вийшли 24 жовтня, так само нічого не писали про події попереднього дня в Будапешті. Ймовірно, через те, що відділ пропаганди Комуністичної партії СРСР вважав, що будапештське повстання придушуть за кілька годин, а для радянських читачів повчальнішою буде інформація про поразку «контрреволюційного путчу» (Sztikalin, A. 2007, old. 17). На користь цього припущення свідчить опубліковане в номері «Правди» від 25 жовтня коротке повідомлення ТАРС (Інформаційне агентство Радянського Союзу) про будапештські події під гучною назвою «Поразка антинародного заклоту в Угорщині»¹. У наступні дні з'явилося ще кілька публікацій про Угорщину з подібними заголовками. Через це офіційний друкований орган Компартії Угорщини — газета «Szabad Nép» («Вільний Народ») — навіть вступив у дискусію з «Правдою»². 30 жовтня московський кореспондент «Szabad Nép» і перший секретар Посольства Угорської Республіки прибули до редакції «Правди». Вони запропонували, щоби газета в короткому повідомленні визнала: внаслідок браку точних відомостей видання помилково потрактувало події в Угорщині. Гості вважали появу такої публікації важливою, бо, на думку угорців, «Правда» віддзеркалювала погляди радянського народу. Головний редактор «Правди» П. Шатюков у доповіді секретарю ЦК КПРС П. Поспелову, коментуючи цей інцидент, заявив: газета не вважала, що буде розумно вступати в дискусію з офіційним виданням угорської компартії (Sztikalin, A. 2007, old. 17).

У Закарпатській обл., окрім «Правди», поширювалися й газети «Красное Знамя» та її український варіант «Червоний прапор», виходили «Закарпатська правда», «Советское Закарпатье», «Молодь Закарпаття» та «Kárpáti Igaz Szó» («Карпати Ігоз Со»).

У названих виданнях місцеві читачі могли прочитати про перші дні революції, її подальший розвиток, читати повідомлення, в яких Угорщину оголошували ареною трагічних подій, де наслідки злочинної політики уряду завели соціалістичний розвиток країни в глухий кут, що й викликало народне обурення та широкий народний рух. Збройні зіткнення з міліцією та вуличні бої приписувалися діям контрреволюційних провокаторів, які обманювали передусім молодь. Наголошувалося, що народ не бажав повернення капіталізму, адже вважав його неприйнятним і ворожим для робітничого класу³.

Про запровадження багатопартійної системи, новий коаліційний уряд, підпорядкування армії, міліції, прикордонної служби, національної гвардії Революційному виконавчому комітетові майже нічого не писали. Про

¹ Правда. 25.10.1956. С. 4.

² Szabad Nép. 28.10.1956. С. 1.

³ Молодь Закарпаття. 31.10.1956. С. 3; Червоний прапор. 28.11.1956. С. 3; Червоний прапор. 31.11.1956. С. 3.

штурм 30 жовтня будівлі міськкому партії на Республіканській площі радянські газети подали фальшиву інформацію. В будинку, окрім працівників партапарату, перебували представники Центрального комітету та 9 офіцерів найвищого рангу Міністерства оборони. За оцінками, було вбито щонайменше 70 осіб, залишилося багато поранених (Orbán, É. 2006, old. 77–80). За іншими даними, революціонери стратили 24 працівників Служби державної безпеки. (Eörsi, L. 2006, old. 41). Про штурм міськкому в пресі писали, вказуючи, коли він почався, що в цей час робили офіцери для оборони, як повстанці захоплювали сусідні будинки та розмішували вогневі позиції, що допомага працівникам міськкому від органів влади та збройних сил не надійшла, бо ті «уже перебували на стадії розпаду»¹. Деталі штурму 30 жовтня теж було наведено: «Вхід до міськкому на той час захищала бронемашина з важким озброєнням. У сутінках екіпаж бронемашини спіймав трьох повстанців. У всіх трьох виявили посвідчення нацгвардійців. Одному з хлопців було всього 16 років. У нього вилучили гранату, а в товаришів — стрілецьку зброю. 16-річний хлопець розповів, що гранату він хотів вкинути у броньовик. У двох інших знайшли нове взуття, горілку та інші підозрілі речі. Трьох повстанців роззброїли, а потім разом із вкраденими ними речами відвели у відділення міліції по вулиці Мошоні»². Це повідомлення мало б засвідчити попередньо оприлюднену тезу про легковірність молоді, з якою працювали контрреволюційні провокатори, а також схильність останніх до підкупу бунтівників. В підсумку, після докладного переліку застосованої під час штурму зброї, а також дій революціонерів після захоплення будівлі (передусім убивств і зв'язаних катувань тих, хто її захищав) атаку на міськком було визнано «ретельно спланованою військовою операцією»³.

Було опубліковано чимало таких статей, де описувалося, що повстанці чинили з комуністичними лідерами. Згадувалася «кровожерна жорстокість» груп на площах Штайнера, Нікельсбурга, Алмаші, на вулиці Гарай, площі Клаузала тощо, наголошувалося, що зброю давали в руки молодим, аби ті страчували комуністів⁴.

Писали також про події в інших регіонах, зокрема в містах Дер, Сексард, Фюзешабонь, Боя, Сомбатгей, Мішкольц. Так, про Дер було вказано, що там, попри намагання угорських солдатів дати відсіч, діяли активні «контрреволюційні терористичні банди»⁵, а щодо Баї було докладно описано напад на будівлю райвідділу міліції ввечері 2 листопада, перелічено загиблих при штурмі й страчених, а також поранених її захисників. Віддячили їй за допомогу радянським солдатам, котрі не допустили нові страти й «подальші теро-

¹ Червоний прапор. 12.12.1956. С. 4.

² Червоний прапор. 31.10.1956. С. 2.

³ Червоний прапор. 30.10.1956. С. 2.

⁴ Червоний прапор. 19.12.1956. С. 4.

⁵ Советское Закарпатье. 31.10.1956. С. 3.

ристичні дії»¹. Автор повідомлення з Баї додав, що «В Озді 29 жовтня також відбувалися криваві події. На одній із площ міста зібрався людський натовп. Почалася стрілянина. По-фашистському, по-звірячи було замучено трьох патріотів, яких далі повісили перед будівлею ради трудящих»².

Були в пресі й статті, де йшлося про те, як повстанці страхаються звірств, які самі ж і скоїли, як дехто з них намагався запобігти stratі принаймні цивільних осіб, але було підкреслено: «стратам службовців держбезпеки навіть вони не сміли перешкоджати. Не вдалося врятувати й військових офіцерів»³. У свідченнях тих, хто побував у руках повстанців, про те, як жорстоко останні знущалися з затриманих, теж допускали згадки про помилування деяких осіб: «Я була на другому поверсі, коли натовп наповнив сходи. Хтось із юрби спрямував на мене зброю... Однак один з їхніх керівників вигукнув, щоб таких старих жінок не чіпали...»⁴. Імовірно, так кореспонденти підкреслювали брак справжньої єдності серед революціонерів.

У радянській пресі неодноразово наголошувалося, що збройне повстання «контрреволюціонерів», у ході якого частину затриманих брали в полон, частину страчували, частину вбивали на місці⁵, було добре підготовлене, ним керували з Заходу, переважно через Червоний Хрест, а угорським повстанцям звідти допомагали зброєю та іншими матеріальними засобами. Наприклад, ішлося навіть про те, що «З автобуса Червоного Хреста випала вализа, яка розкрилася. Вона була наповнена зброєю»⁶. В статтях наявні посилання на те, що про повстання в Угорщині вже давно знав від тих, хто його спланував, голова ЦРУ, брат держсекретаря США Аллен Даллас, котрий навіть не приховував цього, на газети «Berliner Zeitung» від 20 листопада, де йшлося «про зв'язок угорських контрреволюційних сил із Західною Німеччиною»⁷, й видання «Welt am Sonntag» від 4 листопада, де згадувалися 200 бляшанок з ручними гранатами, наданих від іноземців серед харчових продуктів⁸. Серед причетних до розпалювання зіткнень згадувались емігрантські організації, профінансовані зі США, учасники яких перекинули в Угорщину зброю, боєприпаси та контрреволюціонерів за допомогою літаків Червоного Хреста, при цьому вказувалося: «Інші збройні групи проникли в країну через західний кордон. До Угорщини попрямували колишні поміщики та капіталісти, офіцери режиму Хорті та гітлерівські злочинці — всі ті, кому вдалося втекти від правосуддя. Тут вони викрикували свої гасла, поширювали панічні новини, створювали масову істерію, розда-

¹ Советское Закарпатье. 21.11.1956. С. 3.

² Советское Закарпатье. 21.11.1956. С. 3.

³ Червоний прапор. 21.12.1956. С. 4.

⁴ Закарпатська правда. 16.11.1956. С. 4.

⁵ Молодь Закарпаття. 10.01.1957. С. 3.

⁶ Закарпатська правда. 24.11.1956. С. 2.

⁷ Червоний прапор. 14.01.1957. С. 4.

⁸ Закарпатська правда. 20.12.1956. С. 4.

вали зброю, стріляли, нацьковували. Вони відіграли значну роль у розвитку подій»¹. В центральному складі Угорського Червоного Хреста теж було виявлено, з посиланням на очевидців, «фашистських посіпак»².

Було багато статей про те, що на Заході в різноманітних військових підготовчих таборах (поблизу Траунштайна у Верхній Баварії, в Лондоні й ще в різних місцевостях Франції, Німеччини, Австрії) під керівництвом американців, іспанських офіцерів Франко та членів фашистських угорських організацій проходили вишкіл добровольці, зокрема члени загонів СС, яких згодом перекидали в Угорщину для розхитування громадського порядку³.

Преса повідомляла й про те, як і чому західні держави підштовхують угорський народ до повстання проти Радянського Союзу. Серед таких країн виділяли Австрію, де діяли секретні агенти, які вербували повстанців, зокрема й листівками⁴, а також ФРН, де діяла узгоджена зі вказівками ЦРУ шпигунська організація під керівництвом колишнього нацистського генерала Гехлена⁵. Саме німецьких фашистів у пресі було визнано головними помічниками угорських емігрантів, котрі стали революціонерами⁶. Наміром цих угруповань оголосили такий: «перетворити Угорщину на гніздо вогню нової світової війни, на військову базу частин НАТО»⁷, а також «знищити народну демократичну систему і відновити в Угорщині старе буржуазно-поміщицьке панування»⁸.

Закарпатські видання видаються «добре проінформованими» і про керівників революції — великого землевласника Естергазі, котрий володів за режиму Хорті майже чвертю земель Угорщини⁹, Отто Габсбурга, Гомбошнеке, сина гітлерівського регента в Угорщині Міклоша Хорті¹⁰.

Уряд Імре Надя було охарактеризовано як нездатний протистояти наростанню в країні хаосу¹¹, проникненню в державні органи колишніх фашистських діячів, зокрема й офіцерів¹², створенню різних непідконтрольних владі організацій, навіть збройних утворень¹³, а отже — як слабкий.

Закарпатські газети передруковували й чимало закордонних публікацій, намагаючись цим підтвердити власну інформацію. Із голландської «Het Parool» цитували згадки про угорського барона, котрий перекидав із Голлан-

¹ Советское Закарпатье. 21.11.1956. С. 3.

² Червоний прапор. 23.12.1956. С. 4.

³ Закарпатська правда. 20.12.1956. С. 4.

⁴ Правда. 22.11.1956. С. 4.

⁵ Червоний прапор. 23.12.1956. С. 4.

⁶ Червоний прапор. 23.12.1956. С. 4; Червоний прапор. 01.14.1957. С. 4.

⁷ Червоний прапор. 01.14.1957. С. 4.

⁸ Червоний прапор. 28.11.1956. С. 3.

⁹ Закарпатська правда. 20.12.1956. С. 4.

¹⁰ Закарпатська правда. 22.11.1956. С. 3.

¹¹ Закарпатська правда. 22.11.1956. С. 3.

¹² Советское Закарпатье. 21.11.1956. С. 3.

¹³ Закарпатська правда. 22.11.1956. С. 3.

дії до Угорщини диверсійні групи, про Ласло Шомоді, який друкував у себе на квартирі провокаційні листівки¹, про колишнього есесівця Клаасена, що набирив добровольців для угорських контрреволюціонерів із колишніх частин СС², про те, як «Керівники контрреволюції ... тероризували та вбивали всіх передових трудящих. У Будокесі вони роздали зброю різноманітним авантюристам і випущеним із в'язниць бандитам, яких направили в Будапешт та навколишні села, де підготували криваву купіль для угорського народу...»³.

На підставі статей, передрукованих із закордонних періодичних видань, закарпатська преса звертала увагу читачів і на роль радіо «Вільна Європа», що діяло в Мюнхені з 1951 р. Цій радіостанції приписували поширення серед повстанців обіцянок американської підтримки після оголошення результатів президентських виборів, через що, зокрема, збройна боротьба й тривала так довго⁴.

Західнонімецька газета «Der Spiegel» («Дер Шпігель») опублікувала статтю «Підбурювальна діяльність американської радіостанції “Вільна Європа”», де описувалося, яку роль відіграла ця радіостанція під час угорських подій. Читачів повідомляли, що в ході угорського путчу радіо «Вільна Європа» вело відкриту провокаційну діяльність. Західнонімецька буржуазна партія «Німецька спілка», що виступала за єдність, мир і свободу, в листівках підкреслила, що за кровопролиття в Угорщині радіо «Вільна Європа» несе моральну відповідальність⁵.

На початку листопада в Радянському Союзі ухвалено проводити інтенсивнішу пропаганду стосовно угорських подій. Після 3 листопада радянську пресу переповнили статті «про жажливі вчинки контрреволюціонерів» (Sztikalin, A. 2007, old. 18). Публікувалися численні свідчення нібито очевидців, які розповідали про «криваві злочини» повстанців. Також з'явилося чимало свідчень, за якими багато повстанців нібито не знали, у що їх втягують. Серед великої кількості очевидців із Закарпаття, котрі нібито їздили в Угорщину до родичів або знайомих, є й такі особи (робітниця Берегівської швейної фабрики Юлія Балла⁶, лікар із Солотвина Ференц Візер⁷, мешканці Великого Березного Юлій і Марія Январі⁸), про реальне існування яких не вдалося знайти ніяких документів в Державному архіві Закарпатської області, а також анонімні свідки: «Мій брат живе у Матолчі... Я приїхав до нього 10 жовтня... 23-го жовтня зібралися селяни, які раніше, до створен-

¹ Закарпатська правда. 22.11.1956. С. 3.

² Закарпатська правда. 20.11.1956. С. 4.

³ Червоний прапор. 11.11.1956. С. 3.

⁴ Закарпатська правда. 20.11.1956. С. 4.

⁵ Закарпатська правда. 20.11.1956. С. 4.

⁶ Червоний прапор. 19.12.1956. С. 4.

⁷ Червоний прапор. 27.11.1956. С. 4.

⁸ Закарпатська правда. 27.11.1956. С. 4.

ня ТС, володіли більшою частиною земель на селі... Вони хотіли помститися за свої втрати... почали нищити урожай, вдерлися до квартири директора школи... побили його і витягли на вулицю... розгромили школу, спалили бібліотеку... вбили сільських комуністів»¹. Закарпатські газети перейняли й чимало закордонних публікацій, намагаючись цим підтвердити власну інформацію.

Окрім свідчень місцевих, публікувалися і думки іноземців, відомих спеціалістів: «Я поїхав до Будапешта з метою обміну промислового досвіду, та замість того, щоб оглянути угорські заводи та місцевих робітників, я бачив, як робітники гинуть на вулицях, а заводи стоять у руїнах... У вівторок... Між 17:00–19:00 почали прибувати наповнені зрадниками машини, з яких у натовп кидали зброю та боєприпаси... На горищах житлових будинків була підготовлена зброя... 15–18-річні молодики вбивали всіх, кого зустрічали на шляху. У середу на прохання угорського уряду ввели радянські танки і настав спокій»². В таких відгуках наголошувалося на тисячах жертв білого терору включно з випадковими людьми³, про напади на «машини швидкої допомоги Червоного Хреста та навіть на літаки, що перевозили поранених»⁴.

Юрій Чонаді, колишній головний редактор часопису «Червоний прапор», розповів, що редакторам постійно необхідно було слухати ТАРС на хвилі 1435,6 МГц, на якій у певні години Радіотелеграфне агентство України (РАТАУ) давало районним газетам інформацію про події. Це не були публічні передачі, люди їх не чули, навіть журналістам важко було розібратися, про що йдеться. Для того, щоб на місцях устигали записувати, диктор читав матеріал по словах. Інформація мінялася ледь не щогодини. То підтримували Імре Надя, то називали його контрреволюціонером. Із цього було помітно, що в Москві не знали, як діяти. Траплялося, що треба було міняти тільки абзаци, але було й таке, що викидати доводилося весь текст, який звучав лише годину тому⁵.

Протокол № 7–10 обласного комітету Компартії України містить рішення ЦК КПУ, згідно з яким «необхідно підготувати добірку матеріалів про криваві злочини «фашистських бандитів» в Угорщині, видати її тиражем 3000 примірників. Готувати матеріали доручити відділу агітації та пропаганди Закарпатського обкому Компартії України»⁶.

Для більшого ефекту партійної пропаганди ще 1956 р. видали книгу «Контрреволюційні сили в угорських жовтневих подіях», у якій було зібрано статті, раніше опубліковані в закарпатських газетах.

¹ Закарпатська правда. 28.11.1956. С. 4.

² Закарпатська правда. 10.11.1956. С. 3.

³ Закарпатська правда. 22.11.1956. С. 3.

⁴ Закарпатська правда. 27.11.1956. С. 4.

⁵ Інтерв'ю з Ю. А. Чонаді, колишнім районним редактором газети «Червоний прапор». Інтерв'ю провела автор статті 23.10.2003.

⁶ Держархів Закарпатської обл. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 2780. Арк. 33.

Можна сприймати як факт, що події революції 1956 р. в Угорщині викликали великий резонанс у закарпатських газетах.

Протягом останніх десятиліть з'явилося чимало робіт про історію Угорської революції 1956 р. як в Угорщині, так і за її межами. Досліджуються й архівні документи України та колишнього Радянського Союзу. Численні дані доводять, що дії, спрямовані на придушення війни за незалежність, безпосередньо керувалися з Закарпаття¹. Архівні дані теж підтверджують спогади закарпатських угорців, за якими в Ужгороді було створено радянський військово-політичний центр, звідки керували придушенням Угорської революції². Спогади радянських солдатів містять інформацію про те, що перший військовий підрозділ із Берегова перетнув кордон з метою розгрому революції 24 жовтня³.

Оскільки подорожі стали неможливими через закриті після Другої Світової війни кордони, люди, які жили в Радянському Союзі, не могли підтримувати зв'язок з родичами в Угорщині. Поштові зв'язки суворо контролювалися. Радянська влада дозволила громадянам замовляти лише кілька закордонних видань, у кількох примірниках. Навіть пресу угорської компартії можна було замовити лише надійним, вірним комуністам⁴.

Висновки. Після 3 листопада радянську пресу переповнили статті про «жахливі вчинки контрреволюціонерів». Радянська влада зробила все, аби закарпатське населення засудило події, які відбувалися в Угорщині в жовтні 1956 р. Більшість населення була інформована про місцеві та закордонні події переважно з радянської преси, яка була рупором Комуністичної партії Радянського Союзу. Отримати відносно реалістичну картину про зовнішній світ було можливо лише за допомогою закордонного радіомовлення. Угорський народ переважно слухав радіо Кошут, але деякі люди мали змогу прослуховувати й передачі західних радіостанцій, наприклад «Вільної Європи». Ці джерела новин були доступні й під час революції.

Після придушення революції закарпатські газети відзначали «перемогу над контрреволюцією» та засуджували її учасників («хортисти», «фашисти» — так їх називали).

Події угорської революції 1956 р. отримали великий відгук у місцевих закарпатських газетах. Очевидно, що радянська влада намагалася маніпулювати думкою закарпатців. З 25 жовтня в газетах майже щодня порушували питання: які причини призвели до вибуху революції, що насправді сталось

¹ Держархів Закарпатської обл. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 2780. Арк. 100–150.

² Галузевий державний архів Служби безпеки України, Ужгород. Ф. 43. Оп. 1. Спр. 1–22.

³ Інтерв'ю з колишнім військовослужбовцем Сторожуком Андрієм. Інтерв'ю провела автор статті, 22.10.2003.

⁴ Елемер Ковач: Історія угорськомовної преси та свободи преси на Закарпатті 1918–1989. Ін: Іштван Апро — Вінце Пал: Угорська закордонна преса від Тріанону до кінця XX століття. Інститут медіадосліджень Ради ЗМІ Національного управління з питань засобів масової інформації та комунікацій. 2014. 81.

у жовтні? У місцевій пресі іноді 3–4 статті висвітлюють революційні дії з радянського погляду. Матеріали, які публікувалися, значною мірою були передруками з центральної союзної преси або повідомленнями ТАРС.

Король, І. 2002. *Угорська революція 1956 року: початок краху прорадянських тоталітарних режимів*. Ужгород: В. Падяк.

Стикалин, А. 2003. *Прерванная революция. Венгерский кризис 1956 года и политика Москвы*. Москва: Новый хронограф. С. 1–313.

Стикалин, А. 2009. Венгерские события 1956 г. и советское общество. *Конфликты и компромиссы в истории мировых цивилизаций*. Сборник статей. Москва: Издательство Российский государственный гуманитарный университет. С. 183–197.

Eörsi, L. 2006. Köztársaság tér 1956. Budapest: 1956-os Intézet. Old. 41.

Orbán, É. 2006. Amit '56-ról mindenkinek tudnia kell. A forradalom rövid története. *Gloria Victis. Technika Alapítvány — Összmagyar Testület*. Budapest: Innova-Print. Old. 77–80.

Sztikalin A. 2007. Az 1956-os magyar forradalom hatása a szovjet közvéleményre. Új források, *Az 1956-os forradalom visszhangja a szovjet tömb országában*. Budapest: 1956-os Intézet. Old. 15–23.

Korol, I. 2002. *Uhorska revolutsiia 1956 roku: pochatok krakhu proradianskykh totalitarnykh rezhymiv [The Hungarian Revolution of 1956: The Beginning of the Collapse of Pro-Soviet Totalitarian Regimes]*. Uzhhorod: V. Padiak. [in Ukrainian].

Stikalin, A. 2003. Prervannaja revoljucija. Vengerskij krizis 1956 goda i politika Moskvy [Interrupted Revolution. The Hungarian Crisis of 1956 and Moscow's Policy]. Moskva: Novyj hronograf. S. 1–313. [in Russian].

Stikalin, A. 2009. Vengerskie sobytija 1956 g. i sovetskoe obshhestvo [The Hungarian Events of 1956 and Soviet Society]. *Konflikty i kompromissy v istorii mirovyh civilizacij*. Sbornik statej. Moskva: Izdatel'stvo Rossijskij gosudarstvennyj gumanitarnyj universitet. S. 183–197. [in Russian].

Eörsi, L. 2006. Köztársaság tér 1956 [Republic Square 1956]. Budapest: 1956-os Intézet. Old. 41. [in Hungarian].

Orbán, É. 2006. Amit '56-ról mindenkinek tudnia kell. A forradalom rövid története [What Everyone Needs to Know About '56. A Short History of the Revolution]. *Gloria Victis. Technika Alapítvány — Összmagyar Testület*. Budapest: Innova-Print. Old. 77–80. [in Hungarian].

Sztikalin A. 2007. Az 1956-os magyar forradalom hatása a szovjet közvéleményre. Új források [The Impact of the Hungarian Revolution of 1956 on Soviet public Opinion. New Sources]. *Az 1956-os forradalom visszhangja a szovjet tömb országában*. Budapest: 1956-os Intézet. Old. 15–23. [in Hungarian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Асланлі Араз — проректор Академії Державного митного комітету Азербайджанської Республіки.

Бороденко Олена Анатоліївна — доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України факультету історії та географії Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка.

Вароді Наталія Федорівна — кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та суспільних дисциплін Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ.

Ворон Оксана Петрівна — кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії факультету історії, політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету.

Ворон Олена Петрівна — кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії факультету історії, політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету.

Вронська Тамара Василівна — доктор історичних наук, старший науковий співробітник, викладач кафедри міжнародних відносин Воєнно-дипломатичної академії імені Євгенія Березняка.

Голик Роман Йосипович — доктор історичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України.

Городня Наталія Данилівна — доктор історичних наук, доцент, професор кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Горпинченко Інна Володимирівна — кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Грузова Тетяна Сергіївна — доктор філософії з історії, асистент кафедри історії України історичного факультету Запорізького національного університету.

Гулай Василь Васильович — доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Інституту прикладної математики та фундаментальних наук Національного університету «Львівська політехніка».

Дворкін Ігор Володимирович — кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, культурології та історії науки факультету соціально-гуманітарних технологій Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Джафаров Назім — доктор філософії з політичних наук, старший викладач Азербайджанського державного економічного університету (UNEC).

Дудник Олена Володимирівна — кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України історичного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Жовта Ілона Іванівна — магістр історії, аспірантка кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Ігнатуша Олександр Миколайович — доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України історичного факультету Запорізького національного університету.

Кобута Лариса Петрівна — кандидат історичних наук, доцент кафедри політичних інститутів та процесів факультету історії, політології і міжнародних відносин ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Ковальков Олександр Леонідович — кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії факультету історії, бізнес-освіти та права Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка; докторант кафедри Нової та новітньої історії зарубіжних країн Київського національного університету ім. Т. Шевченка.

Коцур Галина Георгіївна — доктор історичних наук, доцент кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Кравчук Олександр Миколайович — кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії історичного факультету Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Крокош Павло Казимирович — доктор гуманітарних наук в галузі історії, ад'юнкт інституту історії Папського Університету Іоанна Павла II в Кракові.

Кузьмінець Наталя Петрівна — кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України історичного факультету Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Курбан Вефа — професор-доктор, завідувач кафедри соціальних і політичних відносин у турецькому світі Інституту досліджень турецького світу Університету Еге.

Левітас Фелікс Львович — доктор історичних наук, професор, заслужений працівник культури України, завідувач кафедри історичної та громадянської освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Лихолат Алла Олександрівна — кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Лясковська Світлана Петрівна — доктор історичних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права Національної академії Служби безпеки України.

Максимець Віра Євгенівна — кандидат політичних наук, доцент, заступник завідувача кафедри міжнародної інформації Інституту прикладної математики та фундаментальних наук Національного університету «Львівська політехніка».

Малюта Ольга Володимирівна — кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри україністики Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.

Мандрик-Мельничук Марія Вікторівна — доктор історичних наук, професор кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я медичного факультету № 3 Буковинського державного медичного університету.

Надтока Геннадій Михайлович — доктор історичних наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Нефьодов Дмитро Валерійович — доктор історичних наук, в. о. доцента кафедри історії Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Орлевич Ірина Василівна — кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України; науковий співробітник Інституту релігієзнавства — філії Львівського музею історії релігії.

Перегуда Євген Вікторович — доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права факультету урбаністики та просторового планування Київського національного університету будівництва і архітектури.

Пилипенко Олександр Євгенійович — доктор історичних наук, професор, професор кафедри гуманітарних дисциплін інженерно-технічного інституту Національного університету харчових технологій.

Райківський Ігор Ярославович — доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України і методики викладання історії факультету історії, політології і міжнародних відносин ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Рамазанов Шаміль Шахович — кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Сітарчук Роман Анатолійович — доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України факультету історії та географії Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка.

Тарнавський Ігор Станіславович — доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,

Телуха Світлана Степанівна — кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, культурології та історії науки факультету соціально-гуманітарних технологій Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Харченко Артем Вікторович — кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, культурології та історії науки факультету соціально-гуманітарних технологій Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Чумаченко Ольга Анатоліївна — кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства та загальної мовної підготовки гуманітарного факультету економіко-гуманітарного інституту Національного університету «Запорізька політехніка».

Шауренко Анна Володимирівна — кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методик навчання історичного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

INFORMATION ABOUT AUTHORS

Aslanlı Araz — vice rektor, Academy of State Customs Committee of the Republic of Azerbaijan.

Borodenko Olena — doctor of historical sciences, docent, associate professor of the Department of History of Ukraine, Faculty of History and Geography, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University.

Váradi Natalia — candidate of historical sciences, docent, associate professor of the Department of History and Social Sciences, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

Voron Oksana — candidate of historical sciences, docent, associate professor of the Department of Philosophy, Faculty of History, Political Science and Foreign Relations, Rivne State University of the Humanities.

Voron Olena — — candidate of historical sciences, docent, associate professor of the Department of World History, Faculty of History, Political Science and Foreign Relations, Rivne State University of the Humanities.

Vronska Tamara — doctor of historical sciences, senior researcher, lecturer of the Department of Foreign Relations, Military Diplomatic Academy named after Yevheniy Bereznyak.

Holyk Roman — doctor of historical sciences, senior researcher, senior researcher of the Department of Modern History of Ukraine Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine.

Gorodnia Natalia — doctor of historical sciences, associate professor, professor of the Department of Modern and Contemporary History of Foreign Countries, Faculty of History, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Horpynchenko Inna — candidate of historical sciences, associate professor of the Department of World History, Faculty of History and Philosophy, Borys Grinchenko Kyiv University.

Hruzova Tetiana — PHD in history, assistant of the Department of History of Ukraine, Faculty of History, Zaporizhzhia National University.

Gulay Vasyl — doctor of political sciences, professor, head of the Department of International Information, Applied Mathematics and Fundamental Sciences Institute, Lviv Polytechnic National University.

Dvorkin Ihor — candidate of historical sciences, associate professor of the Department of Ukraine Studies, Culture Studies and Science History, Faculty of Social and Humanitarian Technologies, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute».

Jafarov Nazim — PhD in political sciences, senior instructor, Azerbaijan State University of Economics (UNEC).

Dudnyk Olena — candidate of historical sciences, associate professor of the Department of History of Ukraine, Faculty of History, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Zhovta Ilona — master of history, PHD student of the Department of history, Faculty of sociology and law, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute».

Ihnatusha Oleksandr — doctor of historical sciences, professor, professor of the Department of History of Ukraine, Faculty of History, Zaporizhzhia National University.

Kobuta Larysa — candidate of historical sciences, associate professor of the Department of Political Institutes and Processes, Faculty of History, Political Science and International Relations, Public Higher Education Institution «Vasyl Stefanyk Precarpathian National University».

Koval'kov Oleksandr — candidate of historical sciences, docent, associate professor of the Department of World History, Faculty of History, Business Education and Law, V. Vynnychenko Central Ukraine State Pedagogical University; doctoral student of the Department of Modern and Contemporary History of Foreign Countries, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Kotsur Halyna — Doctor of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of Archival Studies and Special Branches of Historical Science, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Kravchuk Oleksandr — candidate of historical sciences, docent, associate professor of the Department of World History, Faculty of History, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Krokosh Pawel — doctor of humanities in history, adjunct of the Institute of History, The Pontifical University of John Paul II in Krakow.

Kuzminets Natalia — candidate of historical sciences, docent, associate professor of the Department of History of Ukraine, Faculty of History, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubinskyi State Pedagogical University.

Kurban Vefa — professor doctor, head of the Department of Social, Economic and Political Relations in Turkish World, Turkish World Studies Institute, Ege University.

Levitas Feliks — doctor of historical sciences, full professor, honoured worker of Ukrainian culture, head at the Department of the Methodology of the Social and Humanitarian Education, Borys Grinchenko Kyiv University.

Lykholat Alla — candidate of historical sciences, docent, associate professor of the Department of history, Faculty of sociology and law, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute».

Liaskovska Svitlana — doctor of historical sciences, docent, professor of the Department of Theory and History of State and Law, National Academy of Security Service of Ukraine.

Maksymets Vira — candidate of political sciences, associate professor, deputy head of the Department of International Information, Applied Mathematics and Fundamental Sciences Institute, Lviv Polytechnic National University.

Maliuta Olga — doctor of historical sciences, docent, professor of the Department of Ukrainian Studies, O. Bogomolets National Medical University.

Mandryk-Melnychuk Mariia — doctor of historical sciences, professor of the Department of Social Medicine and Public Health Service Organization, Medical Faculty № 3, Bukovinian State Medical University.

Nadtoka Hennadii — doctor of historical sciences, professor of the Department of World History, Faculty of History and Philosophy, Borys Grinchenko Kyiv University.

Nefyodov Dmytro — doctor of historical sciences, acting associate professor of the Department of History, V. O. Sukhomlynskyi National University of Mykolaiv.

Orlevych Iryna — candidate of historical sciences, senior researcher, senior researcher of the Department of Modern History of Ukraine Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine; researcher of the Institute of Religious Studies — a branch of Lviv Museum of the History of Religion.

Pereguda Yevgen — doctor of political sciences, professor, head of the Department of Political Sciences and Law, Faculty of Urban and Spatial Planning, Kyiv National University of Construction and Architecture

Pylypenko Oleksandr — doctor of historical sciences, professor, professor of the Department of Department of Humanitarian Disciplines, Engineering and Technical Institute, National University of Food Technologies.

Raikivskyi Ihor — doctor of historical sciences, professor, head of the Department of History of Ukraine and Methods of Teaching History, Faculty of Histo-

ry, Political Science and International Relations, Public Higher Education Institution «Vasyl Stefanyk Precarpathian National University».

Ramazanov Shamil — candidate of historical sciences, docent, associate professor of the Department of history, Faculty of sociology and law, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute».

Sitarchuk Roman — doctor of historical sciences, professor, professor of the Department of History of Ukraine, Faculty of History and Geography, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University.

Tarnavskyy Ihor — doctor of historical sciences, professor, professor of the Department of history, Faculty of sociology and law, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute».

Telukha Svitlana — candidate of historical sciences, associate professor of the of the Department of Ukraine Studies, Culture Studies and Science History, Faculty of Social and Humanitarian Technologies, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute».

Kharchenko Artem — candidate of historical sciences, associate professor of the of the Department of Ukraine Studies, Culture Studies and Science History, Faculty of Social and Humanitarian Technologies, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute».

Chumachenko Olha — candidate of historical sciences, associate professor of the Chair of Ukrainian Studies and Language Training of Foreign Citizens, Humanities Department, Institute of Economics and Humanities, National University «Zaporizhzhia Polytechnic».

Shaurenko Anna — candidate of historical sciences, associate professor of the Department of World History and Teaching Methods, Faculty of History, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Наукове видання

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ:
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
Випуск 53

УДК 5-7763-275-8

С 81

Сторінки історії: збірник наукових праць. Випуск 53.

С 81 К. :Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2021. — 388 с.

До збірника увійшли наукові розвідки, присвячені малодослідженим проблемам громадсько-політичного, соціально-економічного, культурного і релігійного життя українського народу. Розрахований на викладачів і студентів вищих навчальних закладів, усіх, хто цікавиться історією України.

ISSN 2307-5244

Затверджено до друку Вченою Радою Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Протокол № 10 від 13.12.2021 р.
